

بررسی رعایت اصول نگارش علمی پایان نامه های تحقیقاتی دانشجویان پزشکی

دکتر عبدالرسول سبحانی^(۱) - دکتر مهرداد پوررمضان^(۲) و دکتر سید علی ذاکر نقیبی^(۳)

خلاصه:

برای کسب استقلال، توسعه و پیشرفت باید از راه نه چندان هموار پژوهش گذشت، تاریخچه پژوهش در کشور ما، بطور اعم و تحقیقات پزشکی به طور اخص در این زمینه چندان درخشان نبوده است و تحقیقات پزشکی روند مشخص، پویا و مستمری نداشته و نظام و ساختار تحقیقاتی پابرجایی در آن دیده نشده است. یکی از عواملی که ارتباط نزدیک با پژوهش دارد پایان نامه های دانشجویی است. پایان نامه ها که به عنوان یک ابزار تحقیقاتی می باشند در کشور ماو در کمک به متخصصان و محققان رشته های مختلف علوم و فنون ناشناخته باقی مانده است و از ضعف های متعدد از جمله عدم نگارش صحیح علمی برخوردار است. برخلاف نوشته های علمی دیگر که سبک و شیوه خاص آن معمولا رعایت میشود در پایان نامه نویسی اغلب از شیوه و قاعده نگارش صحیح استفاده نشده است. هدف از این بررسی شناخت ضعف های مختلف در نگارش پایان نامه های تحقیقاتی دانشجویان و استخراج بیشترین مشکلات بوده است.

در این مطالعه "توصیفی"، ۲۶۷ پایان نامه موجود در کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی گیلان که طی سالهای ۷۵-۱۳۷۰ توسط فارغ التحصیلان دوره دکترای عمومی این دانشگاه ارائه شده است، با استفاده از یک فرم ارزیابی که براساس اصول نگارش علمی (اغلب اقتباس از سبک وانکوور) طراحی گردیده از نظر تعیین میزان رعایت اصول نگارش علمی در کل پایان نامه و نیز به تفکیک بخش های ششگانه: خلاصه، مقدمه، مواد و روش، نتایج، بحث و منابع مورد بررسی قرار گرفتند. در طی این بررسی، مشخص گردید که از محل پایان نامه های مورد بررسی فقط ۱۵/۴٪ در حد "عالی" (حد مورد انتظار) نگارش شده بودند و ۸۴/۶٪ از پایان نامه ها به درجات مختلف از نقاط ضعف برخوردار بودند. از این تعداد ۲۹/۹٪ با کیفیت "خوب"، ۳۴/۸٪ با کیفیت "متوسط"، و ۱۹/۹٪ با کیفیت "بد" بوده اند. بیشترین اشکال در قسمت "منابع" و "بحث" بوده است که در این قسمت ها به ترتیب ۵/۵٪ و ۱/۳۷٪ از پایان نامه ها دارای کیفیت "بد" بوده اند. کمترین اشکال در قسمت "نتایج" بود که در این قسمت ۱/۶۸٪ دارای کیفیت "عالی" بوده اند. با توجه به گستردگی و عمق نقایص موجود، به نظر می رسد که رفع مشکلات آموزشی و تهیه و تدارک امکانات مورد نیاز به تنهایی در جهت ارتقای سطح نگارش علمی پایان نامه ها کافی نبوده، و بازنگری و تغییرات جدی در آموزش و پرورش سنتی در سطوح مختلف تحصیلی و دانشگاهی از ضروریات می باشد.

کلیدواژه ها: پایان نامه های دانشگاهی / دانشجویان پزشکی / نگارش

مقدمه:

برای کسب استقلال، توسعه و پیشرفت باید از راه نه چندان هموار پژوهش گذشت. پژوهش حرکتی است منظم و هدفمند در جهت حل سوالات متنوع بشری. امروز پژوهش در قالب های مختلف در حال انجام است که یکی از بسترهای اجرایی آن پایان نامه های دانشجویی از جمله رشته پزشکی است. پایان نامه های یک میدان آموزشی است که دانشجویان باید راه ارتباط با جامعه علمی و عموم مردم را بیاموزند. در این فرایند پژوهشگر فرامی گیرد که چطور به صورتی روان و جذاب از طریق نوشتن بادیگران ارتباط برقرار کند و دانش تولید شده را از طریق انتشار که یک روش یادگیری است در دسترس همگان قرار دهد. نوشتن پایان نامه سبب می شود که دانشجو ذهن خود را به گونه ای شگرف حول یک موضوع تمرکز دهد و پژوهشگر را وادار می کند که از خود بپرسد که آیا دیگران اعتبار یافته های منتشر شده او را خواهند پذیرفت و آیا پرسش ها که به آنها پرداخته است اصلاً ارزش طرح شدن را دارند. این اعمال همه زنجیره هایی از رشد علمی و ارتقاء شخصیت علمی دانشجو را سبب میشود. بنابراین ارائه دقیق و صحیح پایان نامه از اهمیت بالائی برخوردار است. در مطالعه ای که در سال ۱۹۹۳ در انگلیس انجام شده است، فارغ التحصیلان پایان نامه را بخش مهم و جدائی ناپذیر تحصیل پزشکی قلمداد کرده اند (۱). طی یک نظر خواهی تحقیقاتی دیگر، ۸۸/۱ درصد از فارغ التحصیلان، نوشتن پایان نامه در مراحل آخر تحصیل و در یک زمان طولانی را مفید می دانستند و بر اساس همین مطالعه از بین پایان نامه ها نیمی در مجلات بین المللی منتشر شده بودند (۱). طی یک مقاله دیگر که در سال ۱۹۹۵ منتشر شده اغلب دانشجویان پزشکی و اساتید آنها، پژوهش، خواه در زمینه پایه یا بالینی را درآماده سازی دانشجویان برای اعمال پزشکی، بدون در نظر گرفتن نوع کار آنها در آینده، مفید و ارزشمندی می دانستند (۲). در یک بررسی دیگر در انگلستان گزارش شده که در ۱۳ درصد موارد از هر یک پایان نامه Ph.D سه مقاله در مجلات به چاپ

رسیده است (۳).

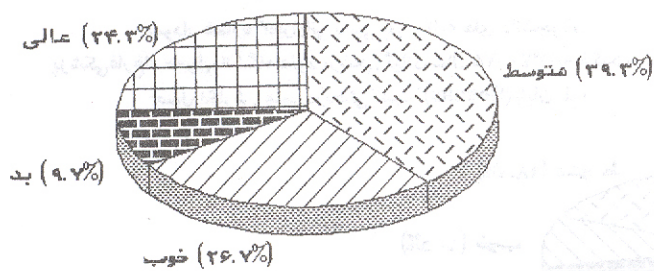
در بعضی کشورها نگارش پایان نامه ها از درجه اهمیت بالائی برخوردار است و نگارش خوب نشانگر بلوغ علمی دانشجو است (۴ و ۵). در ایران بخصوص رشته پزشکی نگارش پایان نامه از درجه اهمیت بالائی برخوردار نیستند و سبک نوشتن پایان نامه های مختلف دانشگاههای یکسان نبوده و از یک نگارش صحیح برخوردار نیست (۵). بنابراین با اهمیت فراوانی که پایان نامه های دانشجویان پزشکی از نظر آموزشی و کاربردی دارد و باید از ساختار نگارش صحیحی برخوردار باشد در این پژوهش میزان رعایت اصول نگارش علمی در هر بخش از پایان نامه شامل خلاصه، مقدمه، مواد و روش، نتیجه، بحث و منابع در پایان نامه های دانشجویان پزشکی طی یک دوره ۵ ساله پرداخته ایم. نتیجه این تحقیق می تواند نقاط نقاط ضعف و قوت موجود در نگارش پایان نامه ها به تفکیک قسمت مختلف پایان نامه و گروه های مختلف آموزشی دانشگاه را مشخص کند.

مواد و روشها:

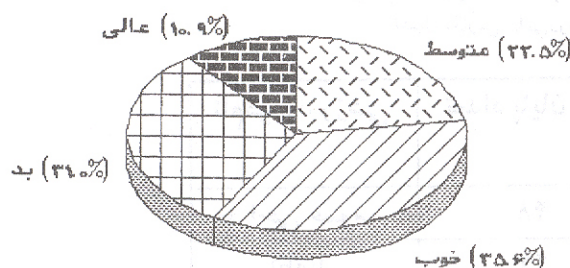
این تحقیق بصورت توصیفی بر روی پایان نامه های تحقیقاتی دانشجویان رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی گیلان که در طی سالهای ۱۳۷۵-۱۳۷۰ ارائه شده انجام یافته است. در این مطالعه پایان نامه های فوق با استفاده از یک فرم ارزیابی که بر اساس اصول مشترک ارائه شده در سبک و انکوور (۶) و نیز اصول نگارش علمی توصیه شده در کتب معتبر دیگر طراحی گردیده مورد بررسی قرار گرفته است (۱۱ و ۱۰ و ۹ و ۸ و ۷ و ۵). در مجموع ۲۶۷ پایان نامه تحقیقاتی که طی ۵ سال ارائه شده و در کتابخانه مرکزی دانشگاه موجود بوده است مورد مطالعه قرار گرفت. میزان رعایت اصول نگارش در بخشهای شش گانه پایان نامه شامل خلاصه، خلاصه مقاله، مقدمه، مواد و روش، بررسی، نتیجه، بحث و منابع مورد ارزیابی قرار گرفت.

هر کدام از بخشهای شش گانه آئین نگارش پایان نامه ها به واحدهای کوچکتری تقسیم شدند و بطور مجزا امتیاز بندی

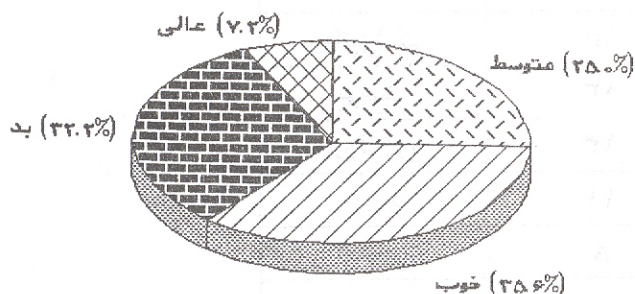
نامه برای بررسی کافی بود گروه روانپزشکی بالاترین فراوانی نسبی درجه بندی عالی را به خود اختصاص داده است (جدول شماره-۱).

نمودار شماره ۱: فراوانی نسبی پایان نامه های دانشجویان پزشکی فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان سال ۷۵-۱۳۷۰ به تفکیک رعایت اصول نگارش علمی در بخش مقدمه (Introduction) پایان نامه

نمودار شماره ۲: فراوانی نسبی پایان نامه های دانشجویان پزشکی فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان سال ۷۵-۱۳۷۰ به تفکیک رعایت اصول نگارش علمی در بخش خلاصه (Abstract) پایان نامه

نمودار شماره ۳: فراوانی نسبی پایان نامه های دانشجویان پزشکی فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان سال ۷۵-۱۳۷۰ به تفکیک رعایت اصول نگارش علمی در بخش مواد و روش (Methods) پایان نامه

شدند. مجموع امتیازات هربخش و همچنین امتیاز نهائی هرپایان نامه محاسبه شد و در درجه بندیهای بد (کمتر از ۲۵ درصد امتیاز)، متوسط (بین ۲۵ تا ۵۰ درصد امتیاز) خوب (بین ۵۰ تا ۷۵ درصد امتیاز) و عالی (بالاتر از ۷۵ درصد امتیاز) قرار گرفتند.

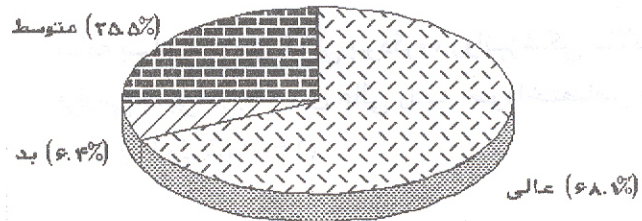
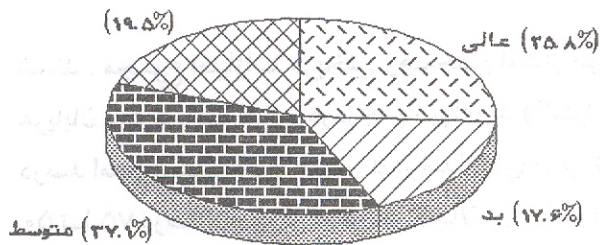
پایان نامه هایی که بصورت گزارش موارد یا مروری (Review Article) بودند از مطالعه حذف شدند.

نتایج:

در توزیع فراوانی نسبی پایان نامه ها به تفکیک رشته های مختلف گروه جراحی با ۱۸٪ بیشترین و بعد از آن گروه اطفال (۱۵/۷٪)، قلب (۱۴/۷٪) به ترتیب رده های بعدی از نظر سهم ارائه پایان نامه را به خود اختصاص دادند. از گروه های بالینی بیهوشی کمترین (۴٪) میزان پایان نامه ارائه داده و گروه های علوم پایه اصلاً پایان نامه نداشتند.

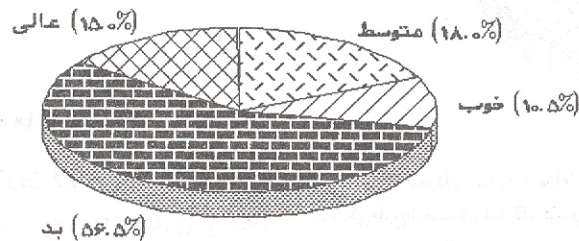
بطور کلی با احتساب جميع بخشهای پایان نامه کیفیت رعایت اصول نگارش علمی بدین صورت بود: عالی (۱۵/۴٪)، خوب (۲۹/۹٪)، متوسط (۳۴/۸٪) و بد (۱۹/۹٪). با توجه به این نتیجه بیش از نیمی از پایان نامه ها دارای کیفیت نگارش متوسط و بد بوده اند. میزان رعایت اصول نگارش علمی در بخشهای شش گانه پایان نامه در نمودارهای یک الی شش نشان داده شده است. با توجه به نمودار دوسه حدود نیمی از پایان نامه ها از نظر آئین نگارش در بخش خلاصه مقاله و روش کار دارای کیفیت متوسط و بد بودند. در قسمت نگارش نتیجه (نمودار-۴) کیفیت ارائه بهتراست و ۶۸/۱ درصد پایان نامه ها دارای کیفیت عالی بودند. در قسمت نگارش بحث (نمودار-۵) اکثر پایان نامه ها (۶۲/۹٪) از کیفیت متوسط به پایین برخوردار بودند. وضعیت نگارش در مورد منابع (نمودار-۶) بدتر بوده و بیش از نیمی از پایان نامه ها (۵۶/۵٪) کیفیت بدی داشتند.

وضعیت کیفیت نگارش پایان نامه ها به تفکیک گروه های آموزشی از نظر کلی و بصورت جزئی در جدول (۱ و ۲) ارائه شده است. از بین ۹ گروه آموزشی که فراوانی پایان

نمودار شماره ۵: فراوانی نسبی پایان نامه های دانشجویان پزشکی فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان سال ۱۳۷۰-۷۵ به تفکیک رعایت اصول نگارش علمی در بخش بحث (Discussion) پایان نامه

نمودار شماره ۴: فراوانی نسبی پایان نامه های دانشجویان پزشکی فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان سال ۱۳۷۰-۷۵ به تفکیک رعایت اصول نگارش علمی در بخش نتیجه (Results) پایان نامه

نمودار شماره ۶: فراوانی نسبی پایان نامه های دانشجویان پزشکی فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان سال ۱۳۷۰-۷۵ به تفکیک رعایت اصول نگارش علمی در بخش منابع (Reference) پایان نامه

نام گروه آموزشی	تعداد پایان نامه	کیفیت			
		عالی %	خوب %	متوسط %	بد %
جراحی عمومی	۴۸	۶/۲	۳۱/۳	۲۲/۹	۳۹/۶
اطفال	۴۲	۷/۱	۳۱	۴۲/۹	۱۹
قلب	۳۸	۱۸/۴	۳۹/۵	۲۶/۳	۱۵/۸
داخلی	۲۹	۲۰/۷	۳۰/۹	۳۰/۹	۱۷/۵
زنان	۲۱	۳۳/۳	۲۸/۷	۱۹	۱۹
روانپزشکی	۱۵	۴۶/۶	۲۶/۷	۲۶/۷	۰
پوست	۱۳	۷/۷	۳۸/۵	۵۳/۸	۰
ارولوژی	۱۳	۷/۷	۳۰/۸	۳۸/۵	۲۳
چشم	۱۱	۲۷/۲	۵۴/۴	۱۸/۴	۰
عفونی	۸	۰	۵۰	۲۵	۲۵
ارتوپدی	۷	۰	۰	۷۱/۴	۲۸/۶
جراحی اعصاب	۷	۰	۰	۷۱/۴	۲۸/۶
گوش. حلق. بینی.	۴	۰	۲۵	۲۵	۵۰
نرولوژی	۴	۵۰	۰	۵۰	۰
رادیولوژی	۴	۲۵	۲۵	۰	۵۰
پاتولوژی	۲	۱۰۰	۰	۰	۰
بیهوشی	۱	۱۰۰	۰	۰	۰

جدول شماره ۱- کیفیت رعایت اصول نگارش علمی پایان نامه های دانشجویان پزشکی (n=۲۶۷) فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان طی سالهای ۱۳۷۰-۷۵ ه - ش به تفکیک گروه آموزشی

جدول شماره ۲- کیفیت رعایت اصول نگارش علمی در بخش های مختلف پایان نامه های دانشجویان پزشکی

($n=267$) فارغ التحصیل دانشگاه علوم پزشکی گیلان به تفکیک گروه آموزشی (در ۶ گروه که بیشترین

فراوانی را داشته اند)

بخشهای پایان نامه	گروههای آموزشی	مقدمه	خلاصه	مواد و روش	نتایج	بحث	منابع
جراحی عمومی	% عالی	۲۲/۹	۴/۲	۴/۲	۵۶/۲	۱۴/۶	۱۰/۵
	% خوب	۲۲/۹	۳۷/۴	۲۷/۱	.	۱۶/۷	۶/۲
	% متوسط	۴۳/۷	۲۹/۲	۲۵	۳۳/۳	۲۷/۱	۱۲/۴
	% بد	۱۰/۵	۲۹/۲	۴۳/۷	۱۰/۵	۴۱/۶	۷۰/۹
اطفال	% عالی	۲۱/۴	۱۱/۹	۷/۱	۵۷/۱	۱۱/۹	۹/۵
	% خوب	۲۸/۶	۲۶/۲	۳۵/۷	.	۱۹	۴/۸
	% متوسط	۳۸/۱	۲۸/۶	۲۱/۴	۲۸/۶	۲۳/۸	۲۸/۶
	% بد	۱۱/۹	۳۳/۳	۳۵/۷	۱۴/۳	۴۵/۳	۵۷/۱
قلب	% عالی	۲۶/۳	۱۵/۸	۵/۲	۷۹	۱۵/۸	۱۳/۲
	% خوب	۲۶/۳	۳۴/۲	۵۰	.	۲۳/۷	۱۳/۲
	% متوسط	۴۲/۲	۲۳/۷	۲۱/۱	۲۱	۳۴/۲	۱۰/۵
	% بد	۵/۲	۲۶/۳	۲۳/۷	.	۲۶/۳	۶۳/۱
داخلی	% عالی	۱۳/۸	۲۰/۷	۳/۴	۷۹/۴	۲۷/۶	۲۷/۶
	% خوب	۲۷/۶	۳۰/۹	۴۴/۸	.	۱۰/۳	۱۳/۸
	% متوسط	۴۸/۳	۲۴/۲	۲۷/۶	۲۰/۶	۳۴/۵	۱۳/۸
	% بد	۱۰/۳	۲۴/۲	۲۴/۲	.	۲۷/۶	۴۴/۸
زنان	% عالی	۳۸/۱	۹/۵	۱۹	۶۶/۷	۲۸/۷	۱۹
	% خوب	۲۸/۶	۴۲/۹	۳۳/۳	.	۱۹	۱۴/۳
	% متوسط	۲۳/۸	۱۹	۱۹	۳۳/۳	۱۹	۱۹
	% بد	۹/۵	۲۸/۶	۲۸/۷	.	۳۳/۳	۴۷/۷
روانپزشکی	% عالی	۵۳/۴	۲۰	۲۰	۹۳/۳	۴۰	۳۳/۳
	% خوب	۲۶/۶	۴۶/۷	۴۰	.	۲۶/۷	۲۰
	% متوسط	۲۰	۶/۷	۲۰	۶/۷	۲۰	۲۰
	% بد	.	۲۶/۶	۲۰	.	۱۳/۳	۲۶/۷

بحث:

یکی از عواملی که رابطه تنگاتنگ با پژوهش دارد پایان نامه های دانشجویی است. پایان نامه های دانشجویان در سطح دکتری عمومی و تخصصی از نظر تقسیم بندی یونسکو در شمار آمارهای پژوهشی کشورها قرار می گیرند و نویسنده آنها در آمار تعداد پژوهشگر هر کشور محسوب می شود، بنابراین نگاه دقیق به وضعیت پایان نامه های کشور و برنامه ریزی در جهت شناخت نقاط ضعف و قوت آنها گامی در راستای ارتقاء پژوهش و پژوهشگر در کشور است. «پایان نامه» ها یکی از ابزارهای تحقیقاتی هستند که هدف از آن افزایش قدرت اعتماد به نفس و پرورش قدرت ابداع و ابتکار و روح تتبع در فعالیت های مستقل علمی، پژوهشی و حل معضلات علمی - پژوهشی در راستای استقلال فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، و خودکفایی کشور و حصول اطمینان نسبی دانشگاه به آشنایی فارغ التحصیلان با روش های پیشرفته تحقیق و آخرین دست آوردهای علمی است. بنابراین لازم است دانشجوی در یکی از جنبه های رشته تحصیلی خویش به انجام کار تحقیقاتی بپردازد و نتایج آنرا بصورت پایان نامه ای مطابق مفاد آئین نامه های ویژه نگارش پایان نامه ارائه دهد.

نتایج تحقیقات باید به زبان علمی و بطور واضح و صریح توصیف شده، و در اختیار جامعه علمی قرار گیرد. در ارائه نتایج تحقیق، نحوه نگارش اهمیت خاص دارد، چنانچه هر قدر نتیجه کار «عالی» و لیکن توصیف آن ناقص و غیر علمی باشد آن تحقیق فاقد ارزش واقعی است (۵).

همانطوریکه مطالعات قبلی نشان داده بودند در نگارش پایان نامه ها معمولاً "سبک و شیوه خاصی رعایت نمی شود و سبک نگارش پایان نامه ها در دانشگاههای مختلف و حتی بین اساتید راهنما نیز یکسان نیست (۱۱)، در مطالعه مانیز نشان داده شد که فقط ۴/۱۵٪ از کل پایان نامه ها در حد «عالی» (حد درجات مختلف در زمینه نگارش بر مبنای اصول نگارش علمی) به نگارش درآمده اند، و ۶/۸۴٪ از کل پایان نامه ها به درجات مختلف در زمینه نگارش بر مبنای

اصول نگارش علمی دارای نقایص متعددی بوده اند. در این میان در نگارش قسمت «منابع» بیشترین نقایص به چشم می خورد، به نحویکه ۵/۵۶٪ از کل پایان نامه ها در این بخش دارای کیفیت «بد» بودند، و این بدان معناست که اکثر دانشجویان در نگارش این بخش هیچگونه اصولی را رعایت نکرده اند. سهل انگاری در نوشتن دقیق منابع ممکن است ناشی از عدم درک جایگاه بالای منابع در نوشتن مقاله و پایان نامه باشد. استفاده از مطالعات قبلی و تفسیر اجزای آن و پیدا کردن جایگاه تحقیق فرد در کنار این یافته ها و نهایتاً ارائه دقیق منابع مورد استفاده با اصول صحیح، پشتوانه قوی و مستدل هر کار تحقیقاتی است.

برای ارزیابی دقیق و موşkافانه هر پژوهش نیاز به ارجاع به هر قسمت از مرجع مورد استفاده (نویسنده، عنوان، نام مجله یا کتاب و...) می باشد و باید محقق در ارائه آنها دقت و امانت را رعایت کند.

در قسمت «بحث» نیز همانطوریکه در مطالعات دیگر نشان داده شده است اکثر پایان نامه هایی که در دفاع مورد قبول هیئت داوران نمی باشند بدلیل نگارش غیر صحیح قسمت «بحث» میباشد (۱۱) و نیز علیرغم اینکه در این بخش محقق بیشترین آزادی را ارائه مطالب و ابراز عقیده در خصوص یافته های خود دارد، و می تواند مهمترین، پرمعناترین، قویترین و جالبترین مطالب را به نگارش درآورد، متأسفانه در این بررسی ۱/۳۷٪ از کل پایان نامه در این بخش دارای کیفیت

«بد» بودند، و این بدان معناست که در نگارش قسمت «بحث» کمترین اصول علمی مورد انتظار نیز رعایت نشده است. قسمت «بحث» در هر پایان نامه باید یک جایگاه تلاقی و تعاطی اندیشه ها و دست آوردهای تحقیقات قبلی و نتایج کار جدید باشد تا زدل این برخوردها راهی جهت شناخت دقیق حقیقت که همان اهداف تحقیق است حاصل شود. متأسفانه پایان نامه های پزشکی فاقد بحث علمی هستند و یا اکثراً حاوی مطالب تکراری قسمت نتایج هستند که به فرم دیگری ارائه شده است، و نهایتاً خواننده نمی تواند ارتباط شفاف و روشنی بین اهداف تحقیق و نتایج بدست آمده از

وضعیت بهتری نسبت به موارد فوق برخوردار است، ولی در این بخش نیز فقط ۲۴/۳٪ از «مقدمه» هادارای کیفیت «عالی» (حد مورد نظر) بوده‌اند که لازم است درجهت ارتقاء کیفیت در این بخش اقداماتی صورت گیرد.

بررسی دقیق در مطالب «مقدمه» پایان نامه‌ها حاکی از آن است که بخش زیادی از مطالب آن برگرفته از کتب درسی (Text book) است که از جذابیت و تازگی برای خواننده پایان نامه برخوردار نیست و فاقد آمار و ارقام و نقطه نظرات جدید درباره موضوع مورد پژوهش است که اغلب باید در مجلات جدید بدنبال آنها گشت. یکی دیگر از ضعف‌های بخش «مقدمه» ارائه مطالب بی ارتباط با موضوع تحقیق است که در بخش‌های دیگر پایان نامه استفاده خاصی از آنها بعمل نیامده است.

امادری بخش «نتایج» تنها نقطه قوت در پایان نامه‌های مورد مطالعه به چشم می‌خورد به نحوی که ۶۸/۱٪ از کل پایان نامه‌ها در این بخش دارای کیفیت «عالی» بودند که این نشان می‌دهد که احتمالاً در امر نگارش پایان نامه، دانشجویان بیشترین انرژی، امکانات و مطالعات خود را به نگارش این بخش اختصاص می‌دهند.

از بررسی نتایجی که به دنبال ارزیابی تعیین میزان رعایت اصول نگارش علمی پایان نامه‌ها به تفکیک گروه‌های آموزشی به دست آمد، چنین برمی‌آید که مثلاً در گروه آموزشی «جراحی عمومی» که به تنهایی ۱۸٪ کل پایان نامه‌ها را شامل می‌شود، فقط ۶/۲٪ از پایان نامه‌ها، دارای کیفیت عالی بوده و اکثر پایان نامه‌ها (۳۹/۶٪) با کیفیت «بد» به نگارش درآمده‌اند. (جدول شماره ۱-۱) به نظر می‌رسد با توجه به علاقه بیشتری که دانشجویان به نگارش پایان نامه در این بخش نشان می‌دهند لازم است درجهت ارتقاء میزان رعایت اصول علمی در امر نگارش در این گروه آموزشی اهتمام بیشتری صورت گیرد.

از طرفی از کل پایان نامه‌های به نگارش درآمده در بخش های عفونی، ارتوپدی، جراحی اعصاب، گوش و حلق و بینی، هیچ پایان نامه‌ای در «حد عالی» (حد مورد انتظار)

قسمت بحث پیدا کند و نویسنده هم اغلب نمی‌تواند حاصل نهایی تحقیق خود را استخراج کرده و جهت بهره‌گیری و ارائه خطوط تحقیقاتی دیگران ارائه دهد.

قسمت «مواد و روش» از این جهت اهمیت فراوان دارد که اگر محقق دیگری در صدد انجام چنین تحقیقی باشد بتواند بدون هرگونه مشکلی آنرا انجام داده و به نتایج یکسان یا مشابه برسد. متأسفانه در بررسی بعمل آمده مشخص گردید که ۳۲/۲٪ از کل پایان نامه‌ها در این بخش کیفیت «بد» داشته و در آنها اصول اولیه نگارش این بخش از پایان نامه رعایت نشده است. که این امر در دراز مدت می‌تواند پیگیری تحقیقات مشابه درجهت تکمیل نتایج حاصل از یک توجه خوانندگان را به خود جلب می‌کند، و باید حاوی یافته‌های مهم پژوهشی هر چند کوتاه، اما متضمن نکات اصلی تحقیق باشد و می‌تواند سایر محققین را از مطالعه کامل پایان نامه بی‌نیاز نماید، متأسفانه ۳۱٪ از کل پایان نامه‌های ارائه شده در دانشگاه علوم پزشکی گیلان در این بخش دارای کیفیت «بد» بوده‌اند. این بدان معناست که اصول اولیه و علمی مورد انتظار جهت حصول به اهداف فوق در آنها رعایت نشده است، و به ارزش و اهمیت وجود این بخش در پایان نامه بی‌توجهی شده است.

از آنجا که محققین در روند جستجوی متون ابتدا به دنبال عنوان و خلاصه مقاله و کارهای تحقیقاتی می‌روند و اغلب نمایه (Index) های پزشکی، کتب خلاصه مقالات کنگره‌ها و سمینارها حاوی عنوان و خلاصه مقاله هستند، بنابراین این دو قسمت بیشترین خواننده را در بین بخش‌های مختلف مقاله بخود اختصاص می‌دهد. این موضوع باید مد نظر نویسنده باشد تا در نگارش خلاصه مقاله پایان نامه‌ها تصویر گویا و کاملی از مطالب همه قسمت تحقیق بطور فشرده ارائه دهد. خلاصه مقالات پایان نامه‌های بررسی شده اغلب در ارائه هدف بررسی، مواد و روش کار و نتیجه‌گیری نهایی دچار ضعف بودند و در بیشتر موارد خلاصه فقط حاوی بخشی از نتیجه‌گیری بودند.

در این میان اگر چه بخش مقدمه با ۹/۷٪ کیفیت «بد» از

از این مشکل ریشه در فرهنگ آموزش، پژوهش و تعلیم در سطوح مختلف کشور دارد. باتوجه به اینکه این پژوهش فقط به رعایت اصول نگارش پایان نامه پرداخته است و این موضوع فقط یک جنبه از ارزیابی پایان نامه ها است. بنابراین تحقیقات بیشتری مورد نیاز است تا پایان نامه ها از جوانب دیگر (کیفیت علمی، اولویت تحقیق، نواقص آماری و ...) مورد مطالعه قرار گیرد. نتیجه نهایی اینکه در راستای ارتقاء وضعیت پژوهش کشور باید به پایان نامه های دانشجویی نظر خاص داشت و آنها را از جنبه های مختلف از جمله اصول نگارش علمی مورد توجه قرار داد. در رفع تنگناهای متعدد که منجر به نگارش غیر اصولی پایان نامه ها میشود تلاش کرد، بنظر می رسد که ریشه اصلی این معضل در نظام آموزشی در سطوح پائین و عالی کشور دارد.

به نگارش در نیامده بود که نیازمند توجه جدی است. از طرف دیگر در رشته های تخصصی و علوم پایه علیرغم وجود مشکلاتی که می تواند مورد بررسی و مطالعات تحقیقی قرار بگیرد، مورد کم توجهی قرار گرفته است که بهتر است در جهت ترغیب دانشجویان به انجام کار تحقیق در این رشته هانیز اقدام به عمل آید. بررسی حاضر در زمینه رعایت اصول نگارش علمی پایان نامه ها نشان داد که دانشگاه علوم پزشکی گیلان در این زمینه در سالهای مورد بررسی از وضعیت مطلوبی برخوردار نیست. هرچند که کمبود استاد، کتاب و کتابخانه، وسایل آزمایشگاهی، بودجه برای سفرهای کوتاه علمی و پژوهشی کمبود مجلات گوناگون علمی، ناتوانی دانشجویان در استفاده از منابع خارجی و ... در بروز این نقایص چشمگیر دخالت داشته اند، ولی بانگاه دقیق بنظر می رسد که بخشی

منابع:

1- Magnus JH, Tallan A. Medical curricularum. Tidsskr Nor Laegeforen 1993: 113 : 3032.

2- Cursiefen C, Altunbas A. Should all Medical Students do research during their studies?. Med Ednc 1995:29:254.

3- Breimer LH. Towards a doctoral thesis. Biomed pharmacother 1993:47:403-407.

۴ - ابتکار، تقی: چگونگی ایجاد انگیزه تحقیق: مجموعه مقالات سمینار تحقیق و توسعه. تهران: سازمان پژوهشهای علمی و صنعتی ایران، ۱۳۶۹، صص: ۲۶-۲۹.

۵ - جادگانی پور، مصطفی: نگارش علمی. اصفهان: دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. ۱۳۷۳.

۶ - سبحانی، عبدالرسول: اصول مشترک ضروری برای ارسال دست نوشته ها جهت چاپ در مجلات پزشکی. رشت: معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۱۳۷۵.

۷ - هوت، ادوارد: شیوه نگارش و نشر مقالات علوم پزشکی. ترجمه اسدالله آزاد. مشهد: دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۱۳۶۷.

۸ - استایلتون، پل: شیوه نگارش مقالات پژوهشی. ترجمه شعله بیگدلی. تهران: دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۲.

۹ - ریاحی، غلامحسین: آشنایی اصول و روش تحقیق. تهران: نشر اشراقیه، ۱۳۷۰.

۱۰ - دای، روبر: چگونگی نگارش و انتشار گزارشهای علمی. ترجمه ایرج شریفی. کرمان: جهاد دانشگاهی شهید باهنر، ۱۳۶۹.

۱۱ - نادری، عزت الله: فراهم سازی طرح تحقیق. تهران: دفتر تحقیقات و انتشارات بدر، ۱۳۶۹.

Examination of Observed Principles in Scientific Writing of Research Dissertations of Medical Students

Sobhani A.R.,PhD

Poor-Ramzan M.,M.D

Zaker-Naghibi S.A.,M.D

ABSTRACT:

To acquire independence, development, and progress, one should pass the road of investigation which is somehow uneven.

In our country the history of investigation, especially in the field of medicine has not been so brilliant, and medical investigations used to have no definite and continual process; and no firm investigational structure have been observed. Students theses are one of the factors that has a close relation with investigation. Theses as investigational tools, are still unknown in our country as a helpful means for investigators in various scientific and technological fields, and have numerous defects, for instance non_scientific method of writing; and unlike other scientific records that follow a special methodology, there are no constant rules in writing theses.

The objective of this research was to recognize various defects in writing investigational theses of the students and to define the most common problems and to present them to managers so that they could take measures to eliminate the problems and defects as desired. In this retrospective study, 267 theses available in the "central library of Guilan University of Medical Sciences", written during 1370-75 by general practitioner graduates of the university, were studied using a scientifically designed evaluational questionnaire (mostly derived from Vancouver methodology), evaluating the thesis for complying with scientific basis of writing in all parts (abstract, introduction, materials and methods, results, discussion and reference). The study findings were as follows: only 15.4% of theses were evaluated as excellent (expected), and the rest 84.6% were deficient at various degrees which were classified in terms of quality into good 29.9%, intermediate 34.8%, and bad 19.9%. The most defective parts were references and discussion, that by order 56.5% and 37.1% of the least defective part was the results, in which 68.1% of theses were of excellent quality.

Regarding the spread and depth of the existing defects, it becomes clear that solving educational problems and preparing necessary possibilities, is not enough in raising the

quality level of thesis writing, and re-evaluation and fundamental modifications in conventional system of education are essential.

Keywords: Dissertations, Academic/students, medical/writing.

The purpose of this study was to investigate the quality level of thesis writing and to identify the factors affecting the quality level of thesis writing. The study was conducted in the form of a descriptive survey. The sample consisted of 100 medical students who had completed their thesis writing. The data were collected through a questionnaire and analyzed using statistical methods. The results showed that the quality level of thesis writing was low and that there were significant differences in the quality level of thesis writing between the different groups of students. The factors affecting the quality level of thesis writing were identified as follows: lack of knowledge, lack of experience, lack of motivation, lack of time, and lack of resources. The study concluded that the quality level of thesis writing is low and that there are several factors affecting the quality level of thesis writing. Therefore, it is suggested that the educational system should pay more attention to the quality level of thesis writing and should provide the necessary resources and support to the students.